

Q&A Krapte op het Friese energienet

Op 21 januari organiseerden we, samen met de Freonen fan Fossylfrij Fryslân, het eerste Circulair Café van 2021. Centraal stond het thema: Het Friese Energienet.

Het energie net raakt namelijk vol. Sommige ondernemers kunnen daardoor geen zonnepanelen aansluiten of hun bedrijf niet uitbreiden. Bij andere organisaties zijn er (nog) geen problemen. Maar blijft dit ook zo? Hoe is de situatie over een aantal jaar? Wordt het probleem erger of zijn er al oplossingen? Kortom: wat betekent dit – nu en in de toekomst – voor de energietransitie in Fryslân en voor jouw organisatie?

Diverse tafelgasten gingen in gesprek over dit onderwerp onder leiding van moderator Frans Debets:

- Auke Hoekstra, onderzoeker bij de Technische Universiteit Eindhoven
- Oeds Kuipers – relatiemanager bij netbeheerder Liander
- Jan Zuidema – Ekwadraat, projectleider van het systeemintegratieproject op Energiecampus in Leeuwarden
- Gerard van der Schaar – eigenaar MG Energy Systems
- Bouwe de Boer – Freonen fan Fossylfrij Fryslân

Verder werd door directeur John Vernooij de nieuwe directeur van Circulair Friesland aangekondigd: Evert Jan van Nijen. Ook mochten de volgende pitchers hun plannen vertellen en vragen stellen aan het publiek: Pottle, Sterke Yerke, Top Dutch (over de reis naar Australië met een zonne-auto door studenten uit de regio), en Heleentje Swart over de Week van de Circulaire Economie 2021.

Je kunt de opname van het Circulair Café [hier](#) bekijken.

Q&A

Tijdens het Circulair Café werden vele vragen gesteld door kijkers. Hieronder vind je deze vragen, voorzien van reacties van onze tafelgasten:

Welke regulatore en fiscale wijzigingen moeten worden doorgevoerd om eigen verbruik van zon- en wind te stimuleren? En wat is de reden waarom dat nog niet of niet voldoende gebeurd is?

Jan Zuidema: “Belastingen, energiewetgeving en opslagen dienen te worden gewijzigd om een 'eerlijk speelveld' te laten ontstaan. Naast dat het wijzigen van dergelijke wetgeving en regelgeving lange doorlooptijden kent is het ook (nog) niet (altijd) duidelijk wát de beste en meest verstandige wijziging is.”

Hoe kunnen we er in co-creatie er voor zorgen dat Friese energiecoöperaties worden vrijgesteld voor de kosten van netverzwaring t.b.v. mienshipsprojecten (bijvoorbeeld PCR zonnedaken). De praktijkervaring leert dat de positieve energie van vrijwilligers omslaat naar frustratie als het project vervolgens geen businesscase heeft i.v.m. deze kosten. Dividendgelden van Alliander heer voor benutten? Andere Friese gelden hiervoor aanwenden?

Oeds Kuipers: “Diepte investeringen voor netten zijn voor rekening van Liander. Aansluitkosten voor de aanvrager. Om lage aansluitkosten te realiseren moet je zo dicht mogelijk bij onze kabels projecteren. Advies; in een zo'n vroeg mogelijk stadium contact met ons opnemen omtrent een locatie. kan via de site, kan via www.mijnaansluiting.nl”

‘Wind op land is in Fryslân onmogelijk’. Wordt er in Friesland (genoeg) gelobbyd bij gedeputeerde staten voor windmolens bij bedrijven of dorpsmolens?

Jan Zuidema: “Er wordt gelobbyd, voldoende in mijn ogen niet. De RES’sen en lokale ambities laten noodzaak, ruimte en draagvlak zien. Deze lopen niet gelijk op met de huidige mogelijkheden en lobby.”

Frans Debets: “Er wordt stevig gelobbyd maar het beleid is toch vooral gericht op het tegengaan van molens in het landschap.”

Is het een idee/lost het iets op als woningen met zonnepanelen te stimuleren om ook een accu/stroombuffer te installeren? Immers bij een geïnstalleerd aantal van 2000 accu's met een vermogen van 10KW spreken we virtueel voer een opslagcapaciteit van 2MW. Dat scheelt met name en vooral bij een overaanbod tijdens de zonnige uren. Technisch zal het mogelijk zijn kunnen zijn dat dezelfde accu's tijdens stormachtige tijden (zoals afgelopen nacht) de accu juist wordt gevuld met op dat moment goedkope stroom. Technisch lijkt me e.e.a. haalbaar, wat moet er gebeuren om dit te realiseren? Denk daarbij ook aan de afbouw van de salderingsregeling.

Jan Zuidema: “Realisatie voor een dergelijke oplossing vraagt: een businesscase. Deze businesscase is naast een investering, operationele kosten en inkomsten afhankelijk van de juiste regelgeving.”

Frans Debets: “Bufferen, ook voor korte tijd, levert zeker wat op. Nu is het terugleveren voor kleine producenten (salderen) nog erg aantrekkelijk. Een voorbeeld: in Duitsland is de stroomprijs hoger (ca.. 30 cent per kWh) en het terugleveren levert weinig op (ca. 10 cent), dat maakt de eigen benutting aantrekkelijk. Het zou goed zijn om daarmee in Friesland alvast mee te experimenteren.”

Waarom zou je de piek niet weggooien....

Jan Zuidema: “Dat prima mogelijk. De juiste reden om het wel of niet te doen bepaald of het verstandig is. De piek is vaak maar momenten (kwartiertjes of uren). Heel plausibel om deze pieken óf af te vlakken (weg te gooien) of te bufferen.”

Frans Debets: “Dat is nog niet zo'n gekke gedachte. Het gebeurt soms al. Het is natuurlijk "zonde", maar soms is weggooien verstandiger dan alles op alles zetten om elke piek op te vangen. Nu al worden omvormers vaak op 80% van het piekvermogen gedimensioneerd, deze zijn wat goedkoper en die 100% piek komt zelden voor.”

Waterstof is niet meer weg te denken, de ontwikkeling hiervan gaat snel. Wat ik hoor en merk is dat Friesland hierin achter blijft. (Groningen en Drenthe gaan snel) Auto's (inclusief zwaar transport) tanken met waterstof kan (nog) niet ik heb het gevoel dat het gaat om kip ei verhaal. De provincie zal hierin een actievere houding moeten innemen, ondernemers voor tankstations hebben steun nodig. Auto leveranciers (Toyota en Hyundai) kunnen leveren maar niet kunnen tanken is een groot dilemma. Transport ondernemers willen wel vrachtwagens aanschaffen maar niet tanken is ook hier het dilemma. Wat kunnen we (provincie voorop) hier aan doen?

Jack van der Wal: “Groningen en in minder mate Drenthe hebben idd grote ambities op gebied van waterstof, mede geïnitieerd door Shell/Gasunie/NAM. Twee belangrijke randvoorwaarden daarbij zijn een groot aanbod en een grote vraag. Het aanbod wordt geleverd door de aanlanding van elektriciteit van de windparken ten noorden van de Waddeneilanden in de Eemshaven. Op het moment dat het aanbod van elektriciteit te hoog wordt, kan worden omgezet naar waterstof. Dit gaan wel gepaard met significante energieverliezen. De potentiële vraag naar waterstof bestaat in Groningen (Eemshaven, Delfzijl) en Drenthe (Emmen) bij een aantal grote bedrijven/industrieën. In Fryslân is de situatie anders; een grote vraag bij de industrie lijkt te ontbreken. Dat wil niet zeggen dat Fryslân niets doet met waterstof. Er wordt nu een waterstofagenda opgezet om te inventariseren waar (potentiële) vraag naar waterstof is in Fryslân. De toepassing van waterstof binnen mobiliteit is een van de kansrijke ontwikkelingen. Er wordt een systeemstudie 2020-2050 uitgevoerd. In de systeemstudie wordt onderzocht hoe de energietransitie in Fryslân er uit kan zien tot 2050 en welke energiedragers daarin kansrijk zijn; waterstof is daar onderdeel van. Voor Fryslân geldt dat waterstof een mogelijke transitiebrandstof of opslagmogelijkheid is, maar waterstof is geen doel op zich zoals het in Groningen en Drenthe is, mede vanwege de aanzienlijke energieverliezen bij omzetting van elektriciteit naar waterstof.”

In hoeverre kunnen we alvast rekening houden met nieuwe technologieën houden die nu in ontwikkeling zijn, zoals bv. de warmte accu's met zout bij TNO en Universiteit Eindhoven? Kunnen we al anticiperen?

Jan Zuidema: “Het probleem doet zich nu voor. Alleen wachten op 'nieuwe' technieken is daarom onverstandig. Rekening houden met de technieken door systemen op zo'n manier te bouwen dat nieuwe technieken kunnen aansluiten is een verstandige manier.”

Wat is de mening van de verschillende partijen aan tafel aanwezig over het eigenaarschap van de zonneweides. In een bericht vorige week werd duidelijk dat maar liefst 85% in andere handen is. hoe verhoudt zich dat tot de lokale circulaire economie die men wil?

Frans Debets: “Het Klimaatakkoord heeft lokaal eigenaarschap als een belangrijk onderwerp opgenomen. Maar bij de financiering zijn de lokale middelen vaak niet toereikend en zijn Nederlandse investeerders terughoudend. Buitenlandse partijen zoeken grote, veilige, groene projecten en dan zijn de Nederlandse projecten zeer gewild. Het is niet wat de Nederlandse partijen nastreven, maar toch is het de realiteit.”

Cable pooling voor wind- en zonne-energie is een oplossing die we morgen al kunnen gebruiken. Maar dan moet de Provincie het wel willen, dus meer windenergie op land. Niet pas na 2030, maar nu al meenemen in de plannen. De Provincie moet dus regelgeving versoepelen, op de juiste plekken (o.a. dorpsmolens) dus vergunning afgeven voor meer windenergie!! Wil de Provincie Fryslân meer ruimte geven voor windenergie, om de voordelen van Cable-pooling te kunnen uitnutten?

Jack van der Wal: “Cable pooling is een methode om netinfra optimaal te benutten bij de opwekking van duurzame energie. Het provinciaal beleid biedt echter weinig ruimte voor meer windmolens op land vanwege het effect op de ruimtelijke kwaliteit (landschap). Dat is een democratisch genomen besluit.”

Hoe zou de jonge generatie aan tafel kunnen komen in de samenwerking naar een net oplossing?

Jack van der Wal: “Bart Scholten is voorzitter van het jongerenpanel duurzaam Fryslân en is betrokken van het opstellen van de Regionale Energiestrategie Fryslân (RES). Hij is Jong RES vertegenwoordiger voor Fryslân. Deze functie is in het leven geroepen vanuit de landelijke RES organisatie in samenwerking met de jonge klimaat beweging en de KEK. Heel kort uitgelegd betekent deze rol dat hij de jongeren participatie binnen RES wil verhogen en de mening van de jongeren wil vertegenwoordigen. Hij zit daarvoor ook in de Friese energie alliantie (FEA).”

Is het ook interessant om te onderzoeken of er mogelijkheden zijn om de productie van bijvoorbeeld zonneweides/parken tijdens de piek op te slaan in batterijen op het park en deze 's avonds/nachts te leveren aan het net. Dit heeft een gunstige invloed op de netcapaciteit tijdens de piek wanneer alle panelen maximaal leveren en geeft de beheerder van het park ook een betere prijs voor de geleverde energie.

Jan Zuidema: “Ja. Op zich is onderzoek niet meer nodig want technisch is dit inderdaad gunstig. Echter spelen de huidige wet- en regelgeving hierbij vaak parten. Dit is onderdeel van de uitdaging.”

Frans Debets: “Jazeker, dat begint nu al op gang te komen. Bv. bij windpark prinses Alexia zijn alle accu’s geïnstalleerd.”